

Vincas Kisarauskas

DAILININKO DIENORAŠČIO IŠTRAUKA

1966 m. kovo 4 d.

Mūsų gyvenimas ir srovės. Viskas vyksta tyliai, visas išorinis meninis triukšmas yra daromas iš viršaus, kaip išdava kokių nors organizacijų sankcijų, direktyvų ar potvarkių. Parodos – numatomos, planuojamos, ypač jubiliejinės, didelės – ar Spalio jubiliejui, ar Lenino, ar respublikos. Iš anksto planuoja, organizacijos spaudžia viena kitai pavaldžias, tos kitas, ir taip rieda iki vykdytojų – dailininkų. Taip buvo ir su karine paroda: Maskva finansavo, davė užsakymus, paskui surinko darbus po respublikinių parodų, Maskvoje perrinko ir padarė sąjunginę parodą „Taikos sargyboje“. Darbai, nepakliuvę į parodą, vis vien buvo užskaityti, pinigai išmokėti. O kiek važinėjimo, kiek komisijų, tikrinimų, ataskaitų!

[...]

Koks gi dabar tas patylinis meninis gyvenimas? Žmonės dirba, organizuoja, tapo – viską daro savo iniciatyva, dažniausiai konfliktuodami su oficialiąja valdžia. Tikras „tylusis“ darbas, aišku, nei spaudoj, nei pranešimuose ar ataskaitose, nei jokioje oficialioje veikloje, periodikoje neatsispindi, nebent kaip konflikto rezultatas, kaip kova prieš tą „tylųjį“ gyvenimą. Taipgi buvo su „smūtkeliais“. Kiek juos Stalino laikais degino, šaudė, griovė! Kiek muziejų iššluota! Kam Stalino laikai, dabar ir komjaunimas, ir vykdomieji kiek naikino! Kryžių kalnas, išvalytos pakelės, sunaikintos kapinės ir t.t. Viskas antireliginės kovos vardan. O kiti, tie tylieji, jau seniai tai šen, tai ten kišo, stūmė, propagavo tuos „smūtkelius“, tiesiog per jėgą, nukentėdami, kol galų gale oficialioji valdžia staiga atrado ir padarė „smūtkelius“ mūsų liaudies turtu. Kaip sunkiai ėjo pirmoji knyga liaudies skulptūros, kaip ilgai ji gulėjo spaudoj, kaip visi jos laukė ir išgyveno - praleis ar nepraleis, ir kaip džiaugėsi – praėjo! Tylus tų „tyliųjų“ darbas pripratino oficialiuosius sluoksnius, ir kai tiems pasidarė nebaisūs – leido.

Su Čiurlioniu irgi tas pats. Pamenu, kai pasirodydavo V. Landsbergio pirmosios žinutės apie Čiurlionį, jos atrodė kažin kas! Kaip pirma Čiurlionio paroda buvo surengta ir ilgai jos neatidarė, vis ėjo ėjo komisijos, vis išmetinėjo darbus, kaip visi važiavo į tą parodą lyg į tautinę šventę.

Šiandie Čiurlionio genijus viešai pripažintas, garbinamas. Bet kiek tylaus darbo įdėjo Karužienė, Landsbergis, kiti, kol jų darbas davė rezultatų.

Vincas Kisarauskas: Dienoraščiai, atsiminimai [sudarė Kisarauskienė S.], Vilnius: „Vaga“, 1999, p. 42–44.